

Aramyzdaky butlar: Lat, Uzza, Menat...

Category: Jemgyýetçilik tankydy, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 21 января, 2025

Aramyzdaky butlar: Lat, Uzza, Menat... ARAMYZDAKY BUTLAR: LAT, UZZA, MENAT

Gurhanda araplaryň yslandan öň ynanan üç daş hudaýynyň «adyna» aýratyn üns berilýär.

Eýsem näme üçin?

Aýatlaryň wagt taýdan iniş tertibine seredilende, butlaryň ady ilkinji gezek «Nejm» süresinde agzalýar. Diýmek, tutuş alty ýyllap butlaryň ady agzalmaýar. Ilkinji gezek «Nejm» süresinde üç butuň ady şeýle tutulýar:

«Latdyr Uzzany we beýleki üçünjisi Menaty gördüňizmi?»

(Seret: «Nejm»; 53/19-20)

Soňra olaryň aslynda näme zatdygyna ünsi çekilýär. «Olar», hakykatda, «Siziň we ata-babalaryňyzyň dakan birnäçe atlaryndan başga zat däldir».

(Seret: «Nejm»; 53/23)

Ýene-de “Olar” diýilýär: “Betgümançylyga we nebisleriniň arzuwlaryna boýun egdiler” (Seret: «Nejm»; 53/23).

Öz dakan birnäçe atlary (esmâen semmeýtumûhâ)... Zan (betgümanlyk) we nebisleriniň arzuwlary (tehwel-enfûs) ...

Diýmek, “but” diýilýän närsäniň kökleri adamyň içki dünýäsindäki haýu-höweslerden we birnäçe «atlardan» başga zat däl. Adamlar ol «atlara» many çaýýarlar we mahabatlandyryp belende göterýärler. Ol «atlara» el degirtmeýärler we onuň daş-töwereginde atomy böleklemekdenem kyn gorag halkasyny döredýärler. Aslynda butlary kül-owram etmek bu «atlary» aýak astyna almak we olaryň töwereginini gurşap alan halkany üzüm-üzüm etmek manysyna gelýär.

* * *

Ýogsa-da, but diýeniň birnäçe atdan ybarat bolsa, daşdan, tagtadan ýasalan şekilleriň nebis islegleriniň daşaryk böwsülen simwollary bolýan bolsa, hasam beteri Latdyr Uzzanyň we Menatyň tagtadan, daşdan ýasalan şekilleriniň we heýkelleriniň ýerinde şu wagt ýeller öwüsýänem bolsa, häli-häzirlerem şol «atlaryň» Gurhanda bar bolmagynyň we hut şol «atlaryň» ýatlanmagynyň sebäbi nämede bolup biler?!

Bu butlar şolar ýaly hemişelik bar, häzirem ýaşap ýören, nebisleriň haýu-höwesinden iýmitlenýän, «atlarynyň» häzirem bir many-hikmeti bolan we çokunylmak derejesine getirilen bir zat bolmaly.

Onda-da nähili many berýär!

Onda-da nähili çokunylýar!

Serediň nähili...

* * *

“Lat” sözi etimologik gelip çykyşy boýunça “ylah” sözünüň üýtgeşmä sezewar bolan görnüşidir we absolýot hökmürowanlygy aňladýar. El- Elot – Elat – Lat – Elohim – Allot – Ylah...

Bu ýokardaky sözler gadymy döwürlerde arameý-ibrany diline çenli gelýän arap diliniň kök sözlerinde adamy «içinden dolandyryan närse», «absolýut ytagat/hökmürowanlyk» çüşmesi manysynda ulanylýardy.

Diýmek, Lat «adalgasynyň» häzirki günlerdäki manysy «hökmürowanlyk» bolýar.

* * *

“Uzza” sözi munuň yzyny ýetirýär. Bu söz Gurhanda ulanylýan «Eziz» sözünüň başgaçarak görnüşde ulanylşy. Ol “Güýç-kuwwat” manysyny berýär: Eziz – Muiz – Muaz – Yzzat – Muazzez...

Diýmek, Uzza adynyň häzirki günlerdäki manysy-da «güýç-kuwwat» bolýar.

* * *

Üçünji agzalýan “Menat” ady bolsa, bize ýene-de has tanyş görünýär: Menna – Mamon – Moneý – Many – Menat – Manat...

Bu bolsa hemmäňize mälim «pul» diýmekdir.

Russiýanyň walýuta birligi bolan «rubl» «Manat» sözünden gelip çykýar. Häzirki Azerbaýjanyň, Türkmenistanyň walýuta birliginiň ady-da «manat»...

(rusça «монета» sözünüň hem düýp gelip çykyşy şu sözden bolmaly -t.b.).

* * *

Lat ~ Hökmürowanlyk...

Uzza ~ Güýç...

Menat: Pul...

Indi bolsa aýaty häzirki durmuşymyza kybap getirip okap göreliň:

«Hökmürowanlyk, güýç we beýleki üçünjisi pul... Bular siziň we atalaryňyzyň dakan birnäçe atlaryndan başga zat däldir... Hakykatda olar betgümanlyga we nebisleriniň haýu-höweslerine boýun egdiler...»

Nebis diýilýän zada gulak gersen ol mydama hökmürowanlygyň, güýjüň we puluň yşkynda. Olara ýetmäge çalyşýanlar ellerinfe näme gelse edýär we garaklary gapylyp, gözleri hiç zat görmeýär, ol üç zada edil but mysaly çokunýarlar... Hökmürowanlygy, güýji we puly öz ellerinde jemlemek isleýärler. Bulary holtumlaryna dolap almak üçin girmedik tüýsi, etmedik pislige galmaýar. Bu üç zat üçün uruşýarlar, döwüşýärler, gan dökýärler, agzalalyk döredýärler...

HÖKMÜROWANLYK: döwlet, soltanlyk, tagt, ýolbaşçylyk, eždat, agalyk sürmek, çäk, ulus...

GÜÝÇ: ýarag, nebit, ýer, ilat, aralaşmak...

PUL: kapital, bank, altyn-kümüş, dollar, euro...

Ýer planetasynda ähli dökülýän ganlar, döreyän pitne-pisatlar şu zatlar üçin bolmaýarmy näme?

Ýaşaýan döwrümize üns bereliň...

Hökmürowanlyk yşkyndan imperializm döräpdir. Güýje togap

edilip faşizm döräpdür. Pul toplamaga bolan islegdenem kapitalizm döräpdür.

Adamzadyň ezeli we ebedilik problemasy bu üç zat: Lat (hökmürowanlyk), Uzza (güýç-kuwwat) we Menat (pul), başga zat däl.

* * *

Gurhan bu üçüsine garşy näme diýýär?

ALLADAN BAŞGA HÖKMÜROWAN ÝOKDUR (La ilaha illallah).

GÜÝÇ-KUWWAT DIÑE ALLAHA DEGIŞLIDIR (La hawle we la guwwete illa billah).

MÜLK ALLADANDYR (Lehu'l-Mülk).

Indi düşündikmi, bularyň «adynyň» näme üçin Gurhanda agzalýandygyna?!.

Çünki, bular adamzat ýaşaýşynyň ölmeýän «atlarydyr». Olar birmahallar ýok bolup giden daşlardyr tagtalar däldir. Olar: Lat, Uzza we Menat...

Rejep Ihsan ELIAÇYK. Jemgyýetçilik tankydy